

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
Одеського державного екологічного університету
(11-18 травня 2022 р.)**

**ОДЕСА
Одеський державний екологічний університет
2022**

Шевченко Д. В. ст. гр. ГМ-20

Науковий керівник: Барсукова О. А. канд. геогр. наук, доц.

Кафедра Агрометеорології та агроекології

СТАН ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТА ҐРУНТІВ В ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Вінницька область утворена 27 лютого 1932 року. Область займає майже 4,5% території України, а її площа становить 26513 км². Обласним центром є місто Вінниця. Область розташована на правобережжі Дніпра в межах Придніпровської та Подільської височин. На півночі область межує з Житомирською областю, на заході межує з Чернівецькою та Хмельницькою областями, на півдні з Одеською областю та з Республікою Молдова, а на сході з Київською, Кіровоградською та Черкаською областями.

Вінниччина з позиції оцінки її земельно-ресурсного потенціалу є потужним та перспективним регіоном: за величиною питомої ваги земельних ресурсів у загальному її природно-ресурсному потенціалі (79,11) Вінниччина займає перше місце серед інших областей за середнього рівня цього показника по Україні – 44,38 %. З іншого боку, населення планети зростає з кожним р

Рельєф території неоднорідний, тому що при його формуванні значну роль відіграли неотектонічні рухи земної кори, клімат та інші фактори і в загальній оцінці по відношенню до рівня моря є припіднятим.

У рельєфі Вінницької області виділяються Подільська та Придніпровська височини. Межу між ними умовно проводять по долині річки Південний Буг. Більшу частину території Вінницької області займає Подільська структурно-денудаційна височина. Максимальна висота Подільської височини знаходиться у районі Жмеринського підвищення біля с. Борщі-Чемериське і становить 370 м н. р. м.

Вінниччина, як і вся Україна, розташована в помірному поясі. Обласний центр – м. Вінниця – знаходиться під 49° північної широти, тобто віддалений від екватора на 49°, а від Північного полюса - на 41°. Місто розташоване північніше Північного тропіка на 26° і південніше Північного полярного кола на 17°. Отже, саме географічне положення в середніх широтах визначає помірність клімату області. Клімат краю залежить також від положення висоти Сонця над горизонтом в різні пори року. Максимальної висоти Сонце у м. Вінниці досягає понад 64° в день літнього сонцестояння (22 червня), – 52 – Цицюра Я.Г., Броннікова Л.Ф., Пелех Л.В. Ґрунтовий покрив Вінниччини коли його проміння найбільш прямовисне падає на Землю і найкраще зігріває її; найнижче положення над горизонтом займає Сонце в день зимового сонцестояння (22 грудня) - близько 18°, коли його проміння найменше зігріває поверхню Землі, а в дні

весняного і осіннього рівнодення (21 березня і 23 вересня) висота Сонця над горизонтом близька до 41° . Якщо при цьому врахувати, що протяжність області з півночі на південь дуже невелика (менше 2°), то висота Сонця над горизонтом на різних широтах майже однакова. На підстилаючу поверхню потік сонячної радіації надходить у вигляді сумарної радіації. У річному ході найвищі значення ($640-660 \text{ МДж/м}^2$) сумарної радіації, за середніх умов хмарності, спостерігається у червні-липні, найменші ($80-100 \text{ МДж/м}^2$) – взимку. У загальному річне значення сумарної радіації досягає показників $4300-4400 \text{ МДж/м}^2$. Таким чином, клімат Вінницької області, розташованої в помірному поясі, також залежить від висоти Сонця над горизонтом та кута падіння сонячного проміння.

Географічне положення, неоднорідність рельєфу (геоморфологічної й геоогічної будови), гідрографічної мережі, ґрунтового покриву, зонально-кліматичних, едафічних та інших екологічних чинників обумовили велику різноманітність природної рослинності на території Вінниччини. На території Вінниччини представлені такі типи рослинності: 1) лісовий; 2) лучний; 3) степовий; 4) наскельно-степовий; 5) водно-болотний. На Вінниччині, яка складає 4,4 % території України, є більше 600 видів вищих судинних рослин (ВСР, 11,29% від загальної кількості в Україні).

На Вінниччині поширені широколисті, так звані «темні», і «світлі» ліси: грабово-дубові, дубово-грабові, вільхові, дубові, зрідка збереглися букові. За екологічними умовами росту висотна диференціація лісів розподіляється так: найвищі ділянки зайняті під дубовими формаціями (зрідка буковими), нижче – дубово-грабові, наступні – грабово-дубові

Загалом для Вінницької області характерна така структура ґрунтового покриву: сірі лісові – 50,5 % та чорноземи – 42,1 %. Панівними ґрунтоутворюючими породами є леси та лесоподібні суглинки. В Лісостепу України поширені різні типи чорноземних ґрунтів. Крім цих ґрунтів, значні площі лучно-чорноземні та сірі лісові ґрунти. Ґрунти 11 переважно чорноземні, в центральній частині - сірі і світло-сірі, на південному сході і в придністровських районах - чергування потужних чорноземів з оподзоленими ґрунтами.

Тут склалися найкращі умови для вирощування зернових культур, особливо озимої пшениці, цукрових буряків, кукурудзи.

Водні ресурси відіграють важливу роль в розвитку аграрнопромислового комплексу. Основними джерелами забезпечення сучасних і перспективних потреб господарства України в прісній воді є водні ресурси поверхневого стоку (річки, озера і водойми) і підземного стоку.

Сірі лісові ґрунти залежно від вмісту гумусу, глибини гумусного горизонту, розвитку опідзоленого горизонту, інтенсивності забарвлення поділяються на три підтипи: світло-сірих (найближчих до дерново-

підзолистих), сірих (послаблений підзолистий процес порівняно зі світло-сірими, менша кількість глинистих натеків) і темно-сірих опідзолених ґрунтів (інтенсивніше гумусонакопичення, чорноземоподібний вигляд НЕ горизонту, наявність кальциту в Рк горизонті, послаблене ілювіювання глинистих і гумусових речовин; дуже близькі до чорноземів опідзолених). Сірі лісові ґрунти найбільш розповсюджені серед лісостепових опідзолених ґрунтів. Більше 1 млн гектар території області зайнято цими ґрунтами, причому в Центральному агроґрунтовому районі вони займають цілі масиви. Вміст гумусу у цих ґрунтах змінюється від 1,85 % до 2,4 %.

Чорноземні ґрунти розташовані на північному сході, південному сході та півдні Вінницької області. Серед чорноземів Вінниччини виявлені такі під- типи: опідзолені, реградовані та типові. Родючість від 3,39 % в чорноземах опідзолених до 3,8 % у чорноземах реградованих. Найбільш родючими ґрунтами Вінниччини є сірі та темно-сірі опідзолені мочаристі, чорноземи опідзолені мочаристі й мочарні. Вони містять 3,5-5,5 % гумусу та займають 1,7 % території області.

Дерново-підзолисті ґрунти розповсюджені в північній частині області. Площа їх дуже незначна і не перевищує 13.2 тис. га, що складає 0.6% від загальної площі області. Утворилися ці ґрунти під лісовою рослинністю на давньоалювіальних піщаних відкладах під дією підзолистого і дернового процесів ґрунтоутворення.

Лучно-болотні і болотні ґрунти розповсюджені в заплавах річок, слабостічних і замкнутих пониженнях терас. Займають площу відповідно 28,7 тис. гектар (1,5 %) і 14.6 тис. гектар (0,7 %)

Залягають своєрідною групою ґрунтів, за якою збереглася назва мочаристих (якщо інтенсивне надмірне зволоження буває сезонним) і мочарні (якщо воно постійне). Площа цих ґрунтів достатньо значна і складає 33,3 тис. гектар або 1,7 %.

На території Вінниччини з різних видів торф'яників зустрічаються тільки низинні. Найбільше їх в заплавах річок Буг, Згар, Рів і в межах Летичівської рівнини, біля Літину. Загальна площа становить 7,2 тис. гектар або 0,4 % .

Отже, Вінниччина з позиції оцінки її земельно-ресурсного потенціалу є потужним та перспективним з переважанням у ґрунтовому покриві сірих лісових та чорноземних ґрунтів середньосуглинкового механічного складу з щільністю на рівні 1,33 г/см³ та режимом агрохімічних показників: вміст гумусу 2,71 %, слабокисла реакція ґрунтового розчину рН 5,5.

Вінниччина володіє потужним земельно-ресурсним (ґрунтово-ресурсним) потенціалом, що забезпечує регіону досить стабільний рівень виробництва рослинницької та тваринницької продукції. Проте, у системі подальшого оптимізованого режиму його використання потрібне запровадження поступових, але системних змін.